

biomraVal ferovnebis konvencia da erovnul i
sakanonmdebl o bazis anal izi vel uri samkurnal o
mcenareebis dacvisa da sargebl obis sferoSi

gamocema momzadebul ia asociacia `mwvane al ternativas- mier.
gamocemaze muSaobdnen: maka bi waZe, ana ruxaZe.



**Ddafi nasebul ia niderl andebis samefos
sael Cos mier**

Sesaval i

1992 wels gaertianebuli erebis organizaciis garemos dacvisa da ganvitarebis konferencieze rio-de-janeiroSi xeli moewera biomraval ferovnebis konvencias-, ritac msofli io sazogadoebam ariara biologiuri mraval ferovnebis Senarcunebis udidesi mnisvnel obaxl andeli da momaval i TaobebisaTvis. konvencia Zal aSi Sevida 1993 wl is 29 dekembers da dReisaTvis igi msofli ios 180 qveyanas aertianebs.

biomraval ferovnebis konvencia aris CarCo garemosdacviti konvencia, romelic moicavs biomraval ferovnebis yvela komponents, kerzod mraval ferovnebas saxebis fargl ebSi, saxebobaTa Soris da ekosistemebis doneze.

biomraval ferovnebis konvenciis miznebia:

- _ biomraval ferovnebis dacva;
- _ biomraval ferovnebis komponentebis mdgradi/gonivruli gamoyeneba;
- _ genetikuri resursebis gamoyenebit miRebuli sargeblis Tanabar da samartliani safuzvelze ganawil eba.

biomraval ferovnebis dacvisa da Senarcunebis probl emebTan dakavSirebit diskusiebis mnisvnelovani nawili eZrveba genetikuri resursebis misawvdomobasa da im mogebis samartliani ganawil ebis sakiTxebs, romlebic miReba biologiuri resursebis gamoyenebit komerciuli miznebisatvis, magalitad farmaceutul warmoebaSi.

msofli ios biomraval ferovnebis udidesi nawili Tavmoyrilia ganvitarebad qveynebSi, romlebic mas ganxilaven rogorc resurss ekonomikuri da socialuri ganvitarebisatvis. istoriulad, mcenareuli warmoSobis genetikuri resursebi komerciuli miznebisatvis gamoyeneba maTi warmoSobis regionebis gareT. mecnierebi eZiebn bunebriv nivTierebebs axali komerciuli produqtebis, magalitad samkurnal o preparatebis Sesaqmnelad. umeteswilad es produqtebi iyideba da daculia patentit an intel eqtualuri sakuTrebis dacvis sxva formebit, resursis warmoSobis qveynebisadmisamartliani anazRaurebis gareSe.

biomraval ferovnebis konvenciit ariarebulia saxel mwifoTa suverenuli ufl ebebi maT teritoriebze arsebul genetikur resursebze da wamoyenebulia moTxovna, rom maTi gamoyeneba sxva mxareebis mier xorciel debodes `urtiertxel sayrel i pirobebis- dacviti da am resursis warmoSobis qveyanasTan `winaswari Setanxmebis- safuzvelze. mikroorganizmebis, mcenareebis an cxovel ebis komerciuli miznit gamoyenebis SemTxvevaSi, qveyanas, sadac es organizmebi iqne mopovebuli, aqvs ufl eba miRos mogebis wili. es wili SeiZleba iyos fuladi saxiT, Segrovebuli masalis nimusebis formiT, samecniero potencialis gazrdiT, bioteqnologiების an nou-haus gadacema an wili im Semosavlebis, romlebic miReba am resursis gamoyenebit.

konvenciis CarCoebSi mxareebi atareben konferenciebs am sakiTxebTan mimarTebaSi erTiani politikis SesamuSaveblad.

1994 wels saqartvelo Seuertda biomraval ferovnebis konvencias da airovaldebul eba daicvas floris, faunis, ekosistemebis mraval ferovneba sakuTarterritoriaze da amIT xeli Seuwyos globaluri biomraval ferovnebis Senarcunebas. amastanave, miRo is ufl ebebi, rasac konvencia aZlevs mis mxareebis genetikuri resursebidan miRebuli mogebis samartliani ganawil ebis sakiTxebsi.

Cveni qveynis erT-erTi umnisvnelovanesi genetikuri resursia samkurnal o mcenareebi, romlitac mdidaria saqartvelos flora. sxvadasxva mkvlevari miuTiteben daaxlobiT 450-mde saxebis mcenareze, romel Tac samkurnal o Tvisebebi gaaCniat da gamoyenebian xalxur da mecniერul medicinaSi.

amasTanave saqarTvel oSi arsebobs mcenareTa sankurnal od gamoyenebis uzvel esi tradiciebi. adgil obrivi mosaxleobis tradiciuli codnisa da gamocdil ebis `pativiscema, gafrTxil eba da SenarCuneba-, maTi TanxmobiTa da monawil eobiT am codnis ufro farTo gamoyenebis xel Sewyoba da misi gamoyenebiT miRebul i mogebis samarTliani ganawil eba biomraval ferovnebis konvenciis mxareTa erT-erTi val debul ebaa.

ukve arsebobs garkveuli daintereseba kavkasiis regionSi arsebuli sankurnal o mcenareuli resursebis mimarT. aRniSnul regionSi mcenareTa 16-17 endemuri gvარი da 1500 endemuri saxeobaa gavrcel ebul i. es mcenareebi SeiZl eba Seicavdnen mecnierTaTvis dRemde ucნob biol ogiurad aqtur nivTierebebs da potenciurad warmoadgendnen mnisvnel ovan nedl eul s axal i farmacevtuli an kosmetol ogiuri produqtebis Sesaqmnel ad.

aRniSnul idan gamomdinare aucil ebel ia, rom moxdes genetikur resursebis xel misawvdomobaze kontrol is meqanizმისა da maTgan miRebuli sargeblis samarTliani ganawil ebis principis integrირება vel uri mcenareebis dacvisa da sargebl obis maregul irebel erovnul sakanonmdebl o bazaSi, raTa visargebl oT biomraval ferovnebis konvenciit miniWebul i ufl ebebiT. mit umetes, rom am sferoSi arsebul i sakanonmdebl o baza j er kidev Camoyal ibebis fazaSia.

erovnul i sakanonmdebl o baza vel uri sankurnal o mcenareTa dacvis da bunebidan amoRebis sferoSi.

saqarTvel oSi arsebobs garkveuli sakanonmdebl o baza mcenareTa vel uri saxeobebis (maT Soris sankurnal o mcenareTa) dacvisa da maTi bunebidan amoRebis regul irebisaTvis. aRniSnul sakiTxebs iTval iswineben saqarTvel os kanonebi `garemos dacvis Sesaxeb-, `dacul i teritoriebis sistemis Sesaxeb-, `garemosdacviti nebarTvebis Sesaxeb- `saqarTvel os tyis kodeqsi-.

dacva

vel uri fl oris saxeobebis dacva bunebriv pirobebSi xorciel deba dacul i teritoriebis sxvadasxva kategoriebis Seqmnis gziT, rac gansazRvrul ia saqarTvel os kanoniT `dacul i teritoriebis sistemis Sesaxeb-. rogorc kanonis pirvel muxl Sia aRniSnul i: saqarTvel oSi TiToeuli dacul i teritoriis daarsebisa da funqcionirebis erT-erTi mizania `bunebrivi ekosistemebis, landSaftebisa da cocxal i organizმების dacva da aRdგენა-, agreTve, `gadaSenebis safrTxis winaSe myof mcenareTa da cxovel Ta genofondis dacva da biol ogiuri mრავალ ferovnebis SenarCuneba-. kanonis Tanaxmad saqarTvel oSi SeiZl eba Seiqmnas sxvadasxva kategoriis dacul i teritoriebi, magal iTad nakrZal i, erovnul i parki, bunebis Zegl i, aRkveTil i, dacul i landSafტი, mრავალ მხრivi gamoyenebis teritorია.

saqarTvel os tyis fondis teritoriaze wiTel nusxaSi Setanili da reliqtური, endemური, istorიული, კულტურული და სხვა ჯირფას saxეობების dacvis mizნიT gamoiyofa gansakuTrebul i funqციური დანიSnul ebis da landSაფტური უბანი, რომელ Tac მიეკუTvნებაT dacvis gansakuTrebul i რეჟიმი. (*gansakuTrebul i funqციური დანიSnul ebis da landSაფტური უბნის გამოyofisa da maTTvis Sesabამისი statusis miniWebis Sesaxeb- debul ebis Tanaxmad, დამტკიცებულ ia saqarTvel os satyeo meურნეობის saxel mwifo departამენტის Tavmj დომარის 2000 wl is 29 seqტემბრის #10/63 ბრZანებიT*). gansakuTrebul i funqციური დანიSnul ebis უბანი SeირCევა Zირიტადად tyeTmowyობის Sedegad, xol o tyeTmowyობებს Soris special uri gamokvl eების Sedegad. tyeTmomwyობი, satyeo meურნეობა და adgil obrivi TviTმარTvel obისა და მმარTvel obის organoების Sesabამისი satyeo samsaxური val debul ia Tavis samoqmedo teritoriaze gamoavl inos gansakuTrebul i funqციური დანიSnul ebis

ubani da saTanado statusis miniWebis mizniT waradginos winadadeba. maT garda am winadadebis dasmis ufl eba aqvT samTavrobo dawesebul ebebs, fizikur da iuridiul pirebs. gansakuTrebul i funqciuri daniSnul ebis ubnis marTvis TaviseburebaTa wesebi SesaZl ebel ia Seicavdes am ubanze yvel a saxis tyiT sargebl obisa da satyeo-sameurneo saqmianobis akrZal vas.

Tu saqarTvel os saxel mwifo sameurneo tyis fondis garkveul i ubani miCneul i iqneba mcnareTa wiTel nusxaSi Setanil i da endemuri, rel iqturi da sxva Zvirfas saxeobaTa gavr cel ebis areal ad, mas SeiZl eba mieniWos dacvis gansakuTrebul i reJimi, gansakuTrebul i funqciuri daniSnul ebis ubnis statusis miniWebis gareSe, misi gansakuTrebul i Rirsebis an daniSnul ebis, rac SeiZl eba iyos konkretul i saxeobis (saxeobebis) gadarCena, SenarCuneba da ganviTareba, dacvisa da SenarCunebis mizniT.

saxel mwifo tyis fondis im ubnebze, roml ebsac miniWebul i aqvT dacvis gansakuTrebul i reJimi, ganisazRvreb a satyeo-sameurneo samuSaoebisa da tyiT sargebl obis ganxorciel ebis gansakuTrebul i reJimi yovel konkretul SemTxvevaSi, xol o am ubnebis movl is, dacvisa da aRdgenis RonisZiebi gul isxmoben biomra val ferovnebis da bunebrivi saxeobrivi Semadgenl obis dacvas, SenarCunebasa da aRdgenas bunebriv mdgomareobasTan maqsimal urad miavl oebis mizniT.

Tumca, unda aRiniSnos, rom `tyis kodeqsiT- da gansakuTreb iT `movl iTi Wris wesis Sesaxeb- debul ebiT (damtkicebul ia saqarTvel os satyeo meurneobis departamentis Tavmj domaris 1999 wl is 7 dekembri #10/161 brZanebiT) aRiarebul ia iseTi qmedebebi roml ebic winaRmdogobaSi modian biomra val ferovnebis dacvis konvenciasTan. kerZod: tyis dacvis erT-erT miznad ganxil eba misi saxeobrivi Semadgenl obis gaumj obeseba (muxl i 37, 1, a), xol o tyis aRdgenis erT-erT RonisZiebad miCneul ia qvetyis gamoxSirva an mTL ianad mocil eba (muxl i 95, 4, a). tyis movl is RonisZiebis warmoadgens sxvadasxva saxis movl iTi Wrebi, roml ebic gul isxmoben: bal axis safarisa da qvetyis mocil ebas, iaffasiani, nakl ebad Rirebul i saxeobis xeebis moWras da a. S. amasTan, movl iTi Wris garkveul i saxeobi (kerZod, ganaTeb iTi, gawmendi iTi da gamoxSirvi iTi Wrebi) SeiZl eba Catardes dacul teritoriebzec. zogadad, tyis dacvis, aRdgenisa da movl is RonisZiebi mizanimarTul ia merqnis warmadobis Tval sazris iT maRal produqtiul i koromebis Camoyal ibebisaken, rac SeiZl eba gaxdes tyis saxeobrivi mra val ferovnebis Sencirebis mizezi.

vel uri fl oris saxeobebis dacvis sakiTxebs, dacul i teritoriebisa da saxel mwifo tyis fondis im ubnebis gareT, roml ebsac miniWebul i aqvT dacvis gansakuTrebul i reJimi, iTval iswineben kanonebi `garemos dacvis Sesaxeb-, `garemosdacviTi nebarTvebis Sesaxeb-.

kerZod:

`garemosdacviTi nebarTvebis Sesaxeb- kanonis Tanaxmad nebarTva amave kanoniT gaTval iswinebul saqmianobebze gaicema garemoze zemoqmedebis Sefasebisa da saxel mwifo ekol ogiuri eqspertizis Catarebis Semdeg. garemoze zemoqmedebis Sefaseba sxva sakiTxebTan erTad Seiswavl is, gamoavl ens da aRWers dagegmil i saqmianobis pirdapir an arapirdapir zegavl enas mcnareul safarze. Tu garemoze zemoqmedebis SefasebiT an saeqsperto SefasebiT vl indeba gansaxorciel ebl i saqmianobis Seuqcevadi negatiuri zemoqmedeba biomra val ferovnebase, es SeiZl eba gaxdes saqmianobaze ganxorciel ebaze uaris Tqmis safuZvel i. an Tu saqmianoba ar gamoiwvevs biomra val ferovnebis Seuqcevad degradacias da saqmianobis ganxorciel ebis procesSi SesaZl ebel ia gatardes negatiuri zemoqmedebis Serbil ebis RonisZiebi, SesaZl ebel ia nebarTva gaices im pirobiT, rom es RonisZiebi ganxorciel deba konkretul i situaciis Sesabamisi masStabiT.

`garemos dacvis Sesaxeb- kanonis Tanaxmad (muxl i 47) safrTxis winaSe myofi vel uri mcnareebi registrirebul ni unda iqnen safrTxis winaSe myofi vel uri mcnareebisa da gareul i cxovel ebis `wiTel nusxasa- da `saqarTvel os wiTel wignSi-, romel Ta sistematur ganaxl ebasa da gamocemas organizebas uwevs saqarTvel os garemosa da bunebrivi resursebis dacvis saministro. `wiTel nusxaSi- da `saqarTvel os wiTel wignSi- Setanil i mcnareTa saxeobebis mimarT akrZal ul ia yovel gvარი saqmianoba (mopoveba, Wra, Tibva), rac iwvevs maTi raodenobis Sencirebas.

safrTxis winaSe myofi vel uri mcenareebisa da gareul i cxovel ebis `wiTel i nusxisa- da `saqarTvel os wiTel i wignis- Sedgenis sferoSi arsebobs Semdegi ori kanonqvemdebare aqti:

1. saqarTvel os sssr ministrTa sabWos 1977 wl is 31 ivl isis #546 dadgenil eba `saqarTvel os sssr teritoriaze gavrcel ebul i iSviT da gadaSenebis gzaze mdgar saxeobaTa gareul i cxovel ebisa da mcenareebis wignis `saqarTvel os sssr wiTel i wignis- Seqmnis Sesaxeb-;

2. saqarTvel os respubl ikis mTavrobis 1992 wl is 17 april is #433 dadgenil eba `saqarTvel os respubl ikis wiTel i wignis meore gamocemis Sesaxeb-.

zemoT aRniSnul i dadgenil ebebis Tanaxmad saxel mwifo dacvis gansakuTrebul rejims eqvemdebarebian 1982 wel s gamocemul `saqarTvel os wiTel wignSi- Setanil i saxeobebi. gadawyvetil ebas mcenareTa ama Tu im saxeobaTa wiTel wignSi Setanis Taobaze iRebs saqarTvel os garemosa da bunebrivi resursebis dacvis saministro, mecnierebaTa akademiasTan SeTanxmebiT. wiTel wignSi Setanil mcenareTa saxeobebis, nayofis, Teslis, nawil ebis (an produqtebis) mopoveba (Segroveba), saqarTvel os respubl ikis fargl ebidan gatana SeiZl eba moxdes gansakuTrebul SemTxvevaSi, mxol od saqarTvel os garemos dacvis saministros nebarTviT.

aRsaniSnavia, rom rogorc zogierTi saxeobis samkurnal o mcenare saxemwifo dacvas daeqvemdebara jer kidev saqarTvel os sssr ministrTa sabWos 1965 wl is dadgenil ebiT. maT Soris: daTvis mocvi, ucuna, saTovl ia, xarisSubl a, katabal axa, SroSana, Smaga.

bunebis dacvis msofli o fondis (WWF) saqarTvel os ofisis xel SewyobiT ukve momzadebel ia kanonproeqti `saqarTvel os wiTel i wignisa da nusxis- Sesaxeb. kanonproeqtiT ganisazRvra, rom saxel mwifo dacvas eqvemdebareba saqarTvel os `wiTel nusxaSi- Setanil i saxeobebi Sesabamisad ganisazRvra, rom saqarTvel os `wiTel nusxas-, rogorc iuridiul i Zal is mqone aqts, brZanebiT amtkicebs saqarTvel os prezidenti. xol o kanonproeqtiT dadgenil i wesiT aRniSnul i nusxis proeqtis SemuSavebamde, saqarTvel os `wiTel nusxaSi- Setanil saxeobebad CaiTvl ebian 1982 wel s gamocemul `saqarTvel os sssr wiTel wignSi- Setanil i saxeobebi (danarTi 1, danarTi 2). kanonproeqtis Tanaxmad isini eqvemdebarebian saxel mwifo dacvas, maT mimarT akrZal ul ia yovel gvare qmedeba, rac iwvevs maTi raodenobis an areal ebis Semicirebas. maTi mopoveba SeiZl eba mxol od gansakuTrebul SemTxvevaSi, kerZod, saxeobaTa aRdgenisas, kul tivirebisaTvis, samecniero mizniT. kanonproeqtiT aseve dadginda saqarTvel os `wiTel i nusxis- proeqtis SemuSavebis zusti procedura, struqtura, SemuSavebisa da ganaxl ebis wesi. ganisazRvra, rom saqarTvel os `wiTel i nusxis- proeqts amuSavebs damoukidebl ad moqmedi _ saqarTvel os mecnierebaT akademiis safrTxis winaSe myofi saxeobebis komisia.

kanonproeqtis Tanaxmad `wiTel nusxaSi- Setanil i saxeobebis statusis gansazRvra moxdeba bunebis dacvis saerTaSoriso kavSiris (IUCN) kriteriumebis mixedviT.

saqarTvel os `wiTel nusxaSi- Setanil i, safrTxis winaSe myofi vel uri mcenareebis bunebrivi areal is moSl a an im adgil is sxva daniSnul ebiT gamoyeneba, sadac saqarTvel os `wiTel nusxaSi- Setanil i saxeoba bunebrivads xarobs, ramac Seqmna am adgil ebSi mcenaris gadaSenebis safrTxe an am saxeobis gadaSeneba iTvl eba danaSaul ad saqarTvel os `sisxl is samarTl is kodeqsis Tanaxmad- (muxl i 302) da isj eba jarimiT, tusaRobiT an Tavisufl ebis aRkveTiT an SezRudviT.

bunebidan amoReba

`garemos dacvis Sesaxeb- saqarTvel os kanonis Tanaxmad vel ur mcenareTa TviTaRwarmoebisa da biomraval ferovnebis SenarcunebisaTvis maTi garemotan amoReba unda iyos mkacrad l imitirebul i da eqvemdebarebodes l icenzirebas (muxl i 46).

saqarTvel os tyis fondis teritoriaze samkurnal o vel uri mcenareul i resursebis bunebidan amoReba regul irdeba saqarTvel os tyis kodeqsiT (1999 wel i). aRniSnul i saqmianobani wamoadgenen tyis kodeqsiT gansazRvrul i tyiTARGEbl obis Semdeg saxeebs:

1. tyis merqniani mcenareebi produqtebisa da xis meorexarisxovani masal ebis (Tesli, nayofi, Zirkvi, Iafani, fiCxi, nekeri da sxva) damzadeba;
2. tyis aramerqnul i resursebiT (sokoebi, samkurnal o nedl eul i da sxva bal axeul i, buCqovani mcenareebi da maTi produqtebi) sargebl oba;

upirvel esad aRvniSnavT, rom `saqarTvel os tyis kodeqsis Tanaxmad- mosaxl eobis tyeSi yofna tyiTARGEbl obad ar iTvl eba da mosaxl eobas ufl eba aqvs piradi moxmarebis mizniT Seagrovos tyis aramerqnul i resursebi da xis meorexarisxovani masal ebi, Tumca es ufl eba SeiZl eba garkveul (am kodeqsiT da saqarTvel os kanonmdebl obiT gaTval iswinebul) SemTxveebSi SeiZRudos satyeo meurneobisa da dacul i teritoriebis saxel mwifo departamentebis, agreTve, maTi teritoriul i organoebis mier. (muxl i 88). mosaxl eobis mier tyeSi piradi moxmarebisaTvis (arasamewarmeo mizniT) vel uri xil is, kenkris, kakl ovanTa, sokos, samkurnal o mcenareTa Segroveba ufasoa. (muxl i 92).

vel uri mcenareebis mdgradi gamoyenebis uzrunvel sayofad erT-erTi umniSvnel ovanesi sakiTxia SesaZl o mosapovebel i resursis winaswari Sefaseba da kvotis dadgena. `tyis kodeqsis- mixedvit, rogorc tyis merqniani mcenareebis produqtebis, ise aramerqnul i resursebiT sargebl oba xorciel edeba tyeTmowyobis masal ebisa da special uri gamokvl evebit gamovl enil i resursebis safuZvel ze. (muxl i 77, muxl i 79). tyiTARGEbl obis ubnebis dadgena da SesaZl o mosapovebel i resursis raodenobrivi da xarisxobrivi Sefaseba tyeTmowyobis erT-erTi RonisZiebaa. SevniSnavT, rom tyeTmowyobaze vrcel deba `garemosdacviti nebarTvis Sesaxeb saqarTvel os kanoniT dadgenil i moTxovnebi. am ukanasknel is muxl i 4-is Tanaxmad tyeTmowyobis proeqtebi ganekutvneba I kategoriis saqmianobas, Sesabamisad masze garemosdacviti nebarTvis gacemis proceduris aucil ebel i Semadgenel i nawil ebia garemoze zemoqmedebis Sefaseba; saxel mwifo ekologiuri eqspertiza, gadawyvetil ebis miRebis procesSi sazogadoebis monawil eoba. tyis kodeqsis 27-e muxl is Tanaxmad saqarTvel os tyeebSi tyiTARGEbl oba tyeTmowyobis gareSe akrZal ul ia. Tumca amave kodeqsis 115-e muxl is Tanaxmad tyeTmowyobis Sesaxeb dadgenil moTxovnaTa ganxorciel ebande, tyis sargebl oba daiSveba garemosa da bunebrivi resursebis dacvis saministros Sesabamis regionul da adgil obriv organoebTan SeTanxmebit special uri gamokvl evebit wina periodis tyeTmowyobis masal ebis yovel wl iuri koreqtirebis safuZvel ze.

tyis merqniani produqtebisa da xis meorexarisxovani masal ebis damzadebisaTvis saxel mwifo saxel mwifo tyis fondis teritoriaze sanebarTvo dokumentebia licenzia an bileTi. licenzia gaicema tenderis an auqcionis wesiT grZel vadiani (1 wel ze meti – 20 wl amde) tyiTARGEbl obisaTvis. saxel mwifo tyis fondis teritoriaze tyiTARGEbl obis licenzias gascems satyeo meurneobis saxel mwifo departamenti, xolo avtonomiuri respublikis teritoriaze am departamentis mier dadgenil i wesiT _ avtonomiuri respublikis satyeo meurneobis departamenti. (muxl i 57, p.1b); p.6). tenderisa da auqcionis mosawyobad saqarTvel os satyeo meurneobis saxel mwifo departamentSi iqmneba satendero komisia. satendero komisia yovel i tenderisa da auqcionisaTvis amzadebs satendero dokumentacias, romel Sic aisaxeba srul i informacia satendero obieqtis Sesaxeb. kerZod:

- a) tyiT sargebl obis saxe;
- b) adgil mdebareoba;
- g) tyis fondis resursis mocul oba;
- d) tyiT sargebl obis vada;
- e) resursis Rirebul eba da mosakrebl ebi;
- v) satendero dokumentaciis fasi;
- z) satendero komisiis mier gansazRvrul i sxva pirobebi.



tyis merqniანი მცენარეების პროდუქტების დამზადების რესურსის მოცულობას განსაზღვრავს სატენდერო კომისია თქმულებისას მასალის დაყრდნობით, სატენდერო მუშაოს დასრულებისას სახელმწიფო დეპარტამენტის მიერ განსაზღვრული კვოტის ფარგლებში.

სატენდერო ობიექტის განსაზღვრისა და სატენდერო დოკუმენტაციის მომზადების შემდეგ:

- a) შეყვანება განცხადებას ტენდერის ან აუქციონის გამართვის შესახებ;
- b) მიწის განცხადება;
- გ) ხდება მიწის სატენდერო განცხადებების შეფასება და გამარჯვებული აირჩევა;
- დ) გაიცემა ლიცენზია.

აუქციონი იმართება იმ შემთხვევაში, თუ ტენდერზე დაინტერესებული მხარეები ტანაბრად აკმაყოფილებს ტენდერის პირობებს. აუქციონის გამარჯვებული აირჩევა ის პრეტენდენტი, რომელიც აკმაყოფილებს აუქციონის პირობებს და სახელმწიფოს ყველაზე მეტ ხარჯს ატარებს. (დებულება `ტიტარგებლობის ლიცენზიის გაცემისა და ხელშეკრულების დადების მიზნით ტენდერისა და აუქციონის მოწყობის შესახებ`, დამტკიცებულია საკრებულოს პრეზიდენტის 2000 წლის 30 ივნისის #282 ბრძანებით).

არამერყნული რესურსები (სოკოები, სასაქონლო, ტექნიკური ნედლეული და სხვა ბალახეული, ბუჩქნარი მცენარეები და მათი პროდუქტები) სარგებლობისათვის სახელმწიფო დოკუმენტაცია ხელშეკრულებისა და ბილეთების.

ხელშეკრულება იდება გრძელვადიანი ტიტარგებლობის მიზნით საკმარისი განმარტების დასაყრდენად და სატენდერო მუშაოს დასრულებისას სოხის, ხოლო ავტონომიური რესპუბლიკის ტერიტორიაზე – საკმარისი განმარტების დასაყრდენად ავტონომიური რესპუბლიკის სატენდერო მუშაოს დასრულებისას სოხის სატენდერო მუშაოს დასრულებისას მიერ დადგენილი ვესით.

მუხლი 58.2-ში არის მითითებული იმის დასაყრდენად, რომ თუ სახელმწიფო თვის ფონდის ტერიტორიაზე საკრებულოს კანონმდებლობის შესაბამისად არამერყნული რესურსები სარგებლობა ეკუთვნის ლიცენზირებას, მაშინ ტიტარგებლობის ხელშეკრულება იდება ტენდერის დასრულებისას შესაბამის ლიცენზიის საფუძველზე. მცენარეული რესურსები (მათ შორის არამერყნული რესურსები) სარგებლობა ლიცენზირებას ეკუთვნის საკრებულოს პრეზიდენტის 1997 წლის 28 იანვრის #64 ბრძანებით დამტკიცებული დებულების `საკრებულოს მცენარეული რესურსები (მათ შორის ხე-ტყე) სარგებლობის ლიცენზიის მოპოვების შესახებ`- ტანამდ. არჩევნული ბრძანებით საკრებულოს დასრულებისას და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს მიერ დადგენილი საკრებულოს მცენარეული რესურსები სარგებლობის სალიცენზიო საუბრის დასრულებისას საკრებულოს დასრულებისას საფუძველზე ლიცენზიის მცენარეული რესურსების მოპოვებას გაცემს საკრებულოს დასრულებისას და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო. თუმცა პრეზიდენტის არჩევნული ბრძანებით იხსნება არ არის შესაბამისი მოყვანილი საკრებულოს თვის კოდექსით, როგორც ამას ითვალისწინებს ამ უკანასკნელის 118-ე მუხლი, რის გამოც მისი ლეგიტიმობა შეცდომი იქნება. არჩევნული ბრძანებით სედეგად დადგინდა არამერყნული რესურსების ბუნებრივი რესურსების ლიცენზირება საკრებულოს მიერ ტერიტორიაზე (არა მხოლოდ სახელმწიფო თვის ფონდის ტერიტორიაზე).

`თვის კოდექსის`- მიხედვით თვის მერყნის მცენარეების პროდუქტების დამზადებისა და არამერყნული რესურსები სარგებლობისათვის აუქციონის დასრულებისას ტიტარგებლობის ბილეთი. ტიტარგებლობის ბილეთი გაიცემა ერთ წელს ვადით და დასრულებისას შესაბამისად სატენდერო მუშაოს დასრულებისას ან დასრულებისას ტერიტორიის სათანადო ტერიტორიული ორგანოს, ხოლო ადგილობრივი თვის ფონდის ტერიტორიაზე – ადგილობრივი ტერიტორიული ორგანოს დასრულებისას შესაბამისი სასაქონლოს მიერ (მუხლი 61.1) მუხლი 61.4-ის ტანამდ ტიტარგებლობის ბილეთის გაცემისას უპირატესობა ენიჭება ადგილობრივ მოსახლეობას და ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს. (ფორული ბუნდოვანი და ორგანიზაცია, გაუგებარია ვის ენიჭება უპირატესობა, ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს ან ბაზაში იგივეს ადგილობრივ მოსახლეობას ან რეგისტრირებულს).

არჩევნული ბრძანებით, რომელიც კიდევ არ არის გამოცემული დებულებების `თვის მერყნის მცენარეების პროდუქტებისა და ხის მეორეხარისხის მასალის დამზადების შესახებ`- და `სახელმწიფო თვის ფონდის არამერყნული რესურსები სარგებლობის შესახებ`, თუმცა კოდექსის მიხედვით ია, რომ ეს

wesebi unda Seesabamebodes saqarTvel os tyis fondisa da misi biomraval ferovnebis dacvis moTxovnebs, roml ebic dadgenil ia saqarTvel os kanonmdebl obiT.¹

tyis kodeqsiT ar aris gansazRvrul i merqniანი mcenareebis produqtebis damzadebisa da aramerqnuლი resursebiT sargebl obisaTvis tyis bileTis gacemis wesi, resursis maragis SefasebisaTvis special uri gamokvl evis Catarebisa da kvotis dadgenis wesebi.

`garemosdacviTi nebarTvebis Sesaxeb- saqarTvel os kanonis muxl i 4.4-is Tanaxmad samkurnal o mcenareul i resursebis mopoveba bunebaSi ganekutvneba mesame kategoriis saqmianobas da Sesabamisad saWiroebs garemosdacviT nebarTvas. Tumca, vinaidan, vel uri floris saxeobebis bunebidan amoRebisaTvis sanebarTvo dokumentis mopovebis wesis gansazRvrel i normatiuli aqtebi ar iTval iswineben aRniSnul i kanonis am moTxovnas, igi faqtiurad ar moqmedebs. saqarTvel os garemosa da bunebrivi resursebis dacvis saminstros saxel mwifo ekol ogiuri eqspertizis departamentis monacemebiT samkurnal o mcenareebis mopovebaze ar gacemul a arc erTi nebarTva.

fasiani bunebaTsargebl obis principis damkvidrebis gziT mdgradi ganvitarebis principebze dafuZnebul i bunebrivi resursebiT racional uri sargebl obis uzrunvel yofis mizniT SemoRebul ia gadasaxadi saxel mwifo sakuTrebaSi arsebul i bunebrivi resursebisaTvis. saqarTvel os sagadasaxado kodeqsis 193-e muxl is Tanaxmad bunebrivi resursebiT sargebl obis gadasaxadiT dabegvris obieqtia garemudan amoRebul i mcenareul i resursebis, maTi cxovel moqmedebis produqtebis, nawil ebisa da derivatebis, maT Soris soWis girCebs mocul oba(raodenoba). gadasaxadis odenoba ganisazRvreb 10%-iT maTi sabazro fasis mimarT (muxl i 194.3). sabazro fass adgens saqarTvel os ekonomikis, mrewvel obis da vaWrobis saminstro saqarTvel os satyeo meurneobis saxel mwifo deparatmentis rekomendaciiT.

saqarTvel os administraciul samarTal darRvevaTa kodeqsis 65-e muxl is Tanaxmad tyis merqniანი mcenareebis produqtebisa da xis meorexarixovani masal ebis damzadebis, saxel mwifo tyis fondis aramerqnuლი resursebiT sargebl obis kanonmdebl obiT dadgeniul i wesebisa da moTxovnebis darRveva gamoiwvevs daj arimebas 50-dan 150 l aramde, muxl i 66-is Tanaxmad ukanono tyiT sargebl oba (e.i. tyiT sargebl oba sanebarTvo dokumentis gareSe an masSi miTitebul i pirobebis darRveviT) gamiwwes daj arimebas 40-dan 200 l aramde.

eqsportis regul ireba

samkurnal o mcenareebidan, rogorc genetikuri resursidan, miRebul i mogebis samarTliანი ganawil ebis principis dasamkvidrebl ad, erT-erTi mniSvnel ovani sakiTxia qveynidan am resursis eqsportis reul ireba.

`saqonl is/samuSaoTa, momsaxurebis eqsport-importis saxel mwifo regul irebis srul yofis Sesaxeb-saqarTvel os respublikis ministrTa kabinetis 1995 wl is 23 ianvris #35 dadgenil ebis Tanaxmad vel uri mcenareebi da cxovel uri da mcenareul i warmoebis waml is nedl eul i miekuvna im saqonl is nusxas, roml is eqsporti saxel mwifo interesebis dacvis mizniT xorciel deba licenziebiT. licenziებს gascemda sagareo ekonomikur urTierTobaTa komiteti Sesabamis uwyebebTan, kerZod garemos dacvis, janmrTel obis dacvisa da sofl is meurneobis saminstroebTan da satyeo meurneobis saxel mwifo departamentTan SetanxmebiT. aRniSnul dadgenil ebaSi cvl il ebebi iqna Setanil i `saqarTvel os respublikaSi saeqsporto-saimporto saqmianobis Semdgomi liberal izciis Sesaxeb- saqarTvel os respublikis ministrTa kabinetis 1995 wl is 30 noembris #744 dadgenil ebiT, roml is Tanaxmadac ukve mxol od mcenareul i warmoSobis waml is nedl eul i da

¹ aRniSnul i debul ebebi ukve SemuSavebul ia da amJamad ganixil eba dainteresebul i uwyebebis mier.

ara saerTod vel uri mcnareebi miekuTvna im saqonels, roml is eqsporti eqvemdebareba licenzirebas. amave dadgenil ebis Tanaxmad saeqsporto licenziabs gascemda saqarTvel os respubl ikis sagareo ekonomikur urTierTobaTa komiteti janmrTel obis dacvis saministrosTan SeTanxmebiT.

momdevno wl ebSi samkurnal o mcnareuli nedl eulis eqsportis licenzireba ukve sromis, janmrTel obisa da social uri dacvis saministros kompetencia gaxda (samkurnal o saSual ebebis da samedicino daniSnul ebis sagnebis eqsportis registraciis Sesaxeb- sromis, janmrTel obisa da social uri dacvis ministris 03.08. 1999 wl is #308o brZanebis Tanaxmad).

waml isa da farmacevtuli saqmianobis Sesaxeb- saqarTvel os kanonis Tanaxmad saqarTvel os teritoriidan samkurnal o saSuakebebis eqsportirebasas xorciel deba mxol od im samkurnal o mcnareuli nedl eulis licenzireba, romel ic Setanilia `samkurnal o saSual ebebis nedl eulis, maT Soris samkurnal o mcnareuli nedl eulis nomenkl aturaSi, romel ic ar eqvemdebareba eqsports an eqvemdebareba SezRuduli raodenobiT-. aRniSnul nomenkl aturas SeimuSavebs da amtkicebs saqarTvel os garemosa da bunebrivi resursebis dacvis saministro saqarTvel os sromis, janmrTel obisa da social uri dacvis saministrosTan SeTanxmebiT. aRvniSnavT, rom aRniSnul i nomenkl atura jerjerobiT ar aris SemuSavebul i. aRniSnul nomenkl aturaSi Setanili samkurnal o saSual ebebis nedl eulis eqsportisaTvis licenziis misaRebad erT-erTi aucil ebel i pirobaa saqarTvel os garemosa da binebrivi resursebis saministros Tanxmoba.

Tumca erTi da igive mcnareuli nedl euli SeiZl eba gamoiyenebodes, rogorc samkurnal od, aseve sxva daniSnul ebiTac, rac garkveul barierebs qmnis maTi eqsportisaTvis saneparTvo dokumentebis gacemaSi. *(magaliTad, Galanthus-is bol qvebi, mcnare Setanilia CITES danarTSi da Sesabamisad misi eqsporti SezRudulia da saWiroebs garemos dacvis saministros sertifikats, igi Sesabamisad Seva im samkurnal o mcnareuli nedl eulis siaSi, roml is eqsporti akrZal ul ia an SezRudulia, Sesabamisad, Tu am mcnaris bol qvebi eqsportirebul i iqna SemdgomSi samkurnal o saSual ebis dasamzadebl ad, igi saWiroebs janmrTel obis dacvis saministros licenziasac, magram Tu eqsporti xdeba dekoratiul i daniSnul ebiT?)*

vel uri fl oris saxeobebiT eqsporti regul irdeba, agreTve, konvenciT `gadaSenebis piras myofi vel uri faunisa da fl oris saxeobebiT saerTaSoriso vaWrobis Sesaxeb-, romel sac saqarTvel os SeuerTda 1996 wels. konvenciis danarTebSi Sesul i saxeobebiT saerTaSoriso vaWroba anu am saxeobebis an maTi nawil ebis eqsporti, reeqsporti da importi SesaZl ebel ia mxol od saTanado nebarTvis an sertifikatis safuZvel ze. saqarTvel oSi gavrcel ebul i samkurnal o mcnareebidan konvenciis II danarTSi Setanilia Galanthus-is, Cyclamen-is da Orchis-is gvaris mcnareebi. Sesabamisad maTi eqsportisaTvis aucil ebel ia saqarTvel os garemosa da bunebrivi resursebis dacvis saministros biomraval ferovnebis dacvis departamentis sertifikati. aRniSnul i mcnareebidan amJamad komerciul i miznebiT eqsportirdeba mxol od Galanthus-is da Cyclamen-is gvaris zogierTi saxeoba, ZiriTadad dekorciul i miznebisatvis, Tumca sabaJos monacemebiT gasul wels TeTryvavil as bol qvebis (Galanthus) garkveul i raodenoba eqsportirebul i iqna, rogorc samkurnal o nedl euli. konvenciis moTxovnebis Sesabamisad, didi mniSvnel oba eniWeba eqsportisaTvis gankuTvnil i fl oris saxeobebis warmoSobis wyaros. kvotirebis meqanizmis meSveobiT mkacradaa SezRuduli da zogierT SemTxvevaSi, saerTod akrZal ul ia am saxeobebis bunebidan amoReba, Tumca nebadarTul ia maTi xel ovnurad moSeneba SemdgomSi saeqsportod.

saqarTvel os sabaJo kodeqsis 153-e muxl is Tanaxmad sabaJo organoebi saqonl is kodirebisa da kl asifikaciisaTvis iyeneben sagareo ekonomikuri saqmianobis sasaqonl o nomenkl aturas da konkretul saqonels akuTvneben sagareo ekonomikuri saqmianobis sasaqonl o nomenkl aturaSi aRniSnul pozicias. im mcnareebs, maT nawil ebs, Tesl ebsa da nayofebs, roml ebic gamoiyenebian parfumeruli, farmacevtuli an anal ogiuri miznebiT, inseqticidebad da fungiciebad eniWebaT sasaqonl o pozicia 1211 90. saxel mwifo sabaJo departamentis statistikis sammarTvel oSi

eqsportirebul i resursi aRricxul ia miniWebul i sasaqonl o poziciisa da wonis mixedviT, rac mniSvnel ovnad arTul ebs qveynidan eqsportirebul i samkurnal o mcenareebis identificirebas saxeobebisa da raodenobebis mixedviT. am informaciis mopoveba SesaZl ebel ia mxol od saxel mwifo sabaJo departamentis im regionul i sabaJoebis saarqivo masal ebidan, sadac moxda eqsportirebul i saqonl is pirvel adi registracia.

moqmedi kanonmdebl obiT, samkurnal o mcenareul i nedl eul is eqsportisaTvis aucil ebel ia, agreTve, fitosanitarul i karantinis sertifikati, romel sac gascems sofl is meurneobisa da sursaTis saministro.

biomraval ferovnebis konvencia da vel uri samkurnal o mcenareebi, rogorc genetikuri resursi

rogorc Sesaval Sive aRiniSna, saqarTvel o 1994 wel s SeuerTda biomraval ferovnebis konvencias. aRniSnuli konvenciis Tanaxmad samkurnal o (samedicino) mcenareTa saxeobebebi warmoadgenen biol ogiuri mraval ferovnebis im komponents, romel Ta gansazRvra (identificireba) maTi in-situ da ex-situ SenarCunebisa da Tanabarzomieri gamoyenebis mizniT konvenciis mxareTa erT-erTi val debul ebaa.

in-situ (anu maT bunebriv adgil samyofel oebSi) SenarCunebisaTvis mxareebi val debul ni arian:

- _ Seqmnan dacul i teritoriebis sistema, sadac ganxorciel deba special uri RonisZiebebebi biomraval ferovnebis SenarCunebisaTvis;
- _ uzrunvel yon im biol ogiuri resursebis regul ireba da racional uri gamoyeneba, romel Tac didi mniSvnel oba aqvT biomraval ferovnebis SenarCunebisaTvis;
- _ xel i Seuwyon ekosistemebis, bunebrivi adgil samyofel oebis da sicocxl isunariani popul aciebis dacvas bunebriv pirobebSi;
- _ xel i Seuwyon dacul i teritoriebis mimdebare raonebis mdgrad ganviTarebas;
- _ mdgradi gamoyenebis strategiebis SemuSavebisa da ganxorciel ebis gziT xel i Seuwyos degradirebul ekosistemebisa da gadaSenebis safrTxis winaSe myofi saxeobebis aRdgenas;
- _ SeimuSaos da ganxorciel os aucil ebel i sakanonmdebl o aqtebi safrTxis winaSe myofi saxeobebisa da popul aciebis dasacavad;
- _ aRkveTos ucxo saeobaTa introduqcia, roml ebic safrTxes uqmian ekosistemebs, adgil samyofel oebis an adgil obriv saxeobebs;
- _ aregul iros, akontrol os da Seamciros Tanamedrove bioteqnologiebiT miRebul i genmodificirebul i organizmebis gamoyeneba da gamoTavisufleba bunebaSi.

mxareebma in-situ RonisZiebeTa damatebis unda uzrunvel yon biol ogiuri mraval ferovnebis komponentebis ex-situ (bunebrivi adgil samyofel is gareT, botanikuri baRebSi, Teslebis bankebSi, genofondis rezervatebSi da a. S.) SenarCunebac. kerZod, miiRon gadaSenebis safrTxis winaSe myofi saxeobebis aRdgenisa da maT bunebriv adgil samyofel oebSi reintroduqciis zomebi. amastanave SenarCunebis RonisZiebebi upiratesad gatarebul i unda iqnas genetikuri resursis warmoSobis qveYyanaSi.

konvenciis erT-erTi mizania genetikuri resursebis gamoyenebiT miRebul i sargebl is Tanabar da samarTlian safuZvel ze ganawil eba. termini `genetikuri resursebi- konvenciis mixedviT Semdegnairad ganmarteba: `genetikuri resursi- niSnavs genetikur masal as, romel sac faqtobrivi an potenciuri Rirebul eba aqvs- anu samkurnal o mcenareebi, roml ebic Seicaven biol ogiurad aqtur nivTierebbs, roml ebic ukve gamoiyenebian an SesaZl oa gamoyenebul ni iqnen farmaciaSi an qimiuri warmoebis sxva sferoebSi, warmoadgenen genetikuri resursebs, romel Ta bazaze SesaZl oa komerciul i produqtebis warmoeba. tradiciul ad genetikuri resursebi ganxil eboda, rogorc ufaso da sayovel Taod xel misawvdomi. amJamad saxel mwifoebi genetikur resursebTan dakavSirebiT garkveul dainterebas gamoxataven da maTze suverenitets acxadeben.

konvenciis me-15 muxli, romliTac es sakiTxi regul irdeba, aRiarebs saxel mwifoebis suverenul ufl ebas maT kuTvnil genetikur resursebze. ufl ebebis suverenul i xasiaTi gul isxmobs, rom saxel mwifos gaaCnia genetikur resursebTan xel misawvdomobis fargl ebis gansazRvris ufl ebamosil eba anu `genetikuri resursebis misawvdomobis gansazRvris ufl eba aqvT erovnul mTavrobebs da regul irdeba erovnul i kanonmdebl obiT.- iq, sadac daiSveba aseTi xel misawvdomoba, is unda ganxorciel des urTierTSeTanxmebul i pirobebiT: resursis mimwodebel i saxel mwifos mxridan Tanxmobs safuZvel ze, misTvis aseT genetikur resursebze samecniero kvl ebebSi monawil eobis miRebisa da genetikuri resursebis komerciul i Tu sxva mizniT gamoyenebis Sedegad miRebul i sargebl is Tanabari da samarTliani ganawil ebis uzrunvel yofiT.

rogor unda srul debodes konvenciis monawil e qveynebSi zemoT aRniSnul i moTxovnebi anu rogor xorciel deba genetikuri resursebis misawvdomobisa da maTi gamoyenebiT miRebul i sargebl is Tanabar da samarTlian safuZvel ze ganawil eba?

am sakiTxis srul yofil ad dasaregul irebl ad mxol od konvenciis moTxovnebi da zogadi Canawerebi ar aris sakmarisi da saWiroa TiToeul i muxl is moTxovnis erovnul garemosdacviT kanonmdebl obaSi integrireba. TviT biomraval ferovnebis konvenciis mixedviT, konvenciis monawil e TiToeul i qveynis mTavrobas aqvs SesaZl ebl oba gamoiyenos Tavisi suverenul i ufl ebebi da Seqmnas erovnul i kanonmdebl oba genetikuri resursebis misawvdomobisa da maTi gamoyenebiT miRebul i sargebl is Tanabar da samarTlian safuZvel ze ganawil ebis uzrunvel sayofad. Sesabamisi erovnul i kanonmdebl obis SemuSavebis winaSe dganan ganviTarebadi qveynebi, romel Ta genetikur resursze maRali moTxovnaa ganviTarebul i qveynebis mxridan. swored saTanado erovnul i garemosdacviTi kanonmdebl oba aris is berketi, roml iTac qveyanas SeuZl ia sakuTari interesebis dacva am mimarul ebiT. zemoT aRniSnul i miznis ganxorciel ebisaTvis Sesabamisi erovnul i kanonmdebl obiT unda daregul irdes da ganisazRvros Semdegi sakiTxebi:

* - biomraval ferovnebis dacvasa da mdgrad gamoyenebasTan dakavSirebul i mkvidri da adgil obrivi mosaxl eobis tradiciul i codnisa da praqtikis Senarcuneba da dacva. aseve am tradiciul i codnisa da praqtikis gamoyenebiT miRebul i sargebl is Tanabar/samarTlian safuZvel ze ganawil eba da am ukanasknel Si mkvidri da adgil obrivi mosaxl eobis interesebis gaTval iswineba;

_ * genetikuri resursebis misawvdomobis erovnul i maregul irebel i principebi;

_ * genetikuri resursebis mimwodebel da momxmarebel mxareebbs/qveynebs Soris dasadebi e.w. `urTierTSeTanxmobs pirobebis- SemuSavebis meqanizmebi;



* _ genetikuri resursebis miwodebis SemTxvevaSi e.w. `winaswar dasabuTebul i Tanxmobil- procedura;

_ * genetikuri resursebis gamoyenebiT miRebul i sargebl is (finansuri, teqnologiების გადაცემა, erTობლივ კვლევის მონაწილეობა და სხვ.) Tanabar da samarti ian safuzvel ze ganawil ebis uzrunvel yofis meqanizmebi;

dReisaTvis biomრავალ ფეროვნების კონვენციის არნისნული კონფერენციის ცხოვრებასი გასათარებლად უკვე დაწყებულია მუშაობა ანუ უკვე არის სახელმწიფოთა სრის სეტანხმებათა მაგალითები genetikuri resursebis gamoyenebiT miRebul i mogebis samarti ian ganawil ebis Sesaxeb. zogiertma qveyanam უკვე დააწესა კონტროლი საკუთარი genetikuri resursebis მისაღობაზე. მაგალითად:

_ 1995 წელს ფილიპინებში მოქცევა, რომ ბიორესურსების მკვლევარებმა დადონ `winaswari სეტანხმება- როგორც მთავრობათან, ისე ადგილობრივ მოსახლეობასთან.

_ კოსტა-რიკის ბიომრავალ ფეროვნების ეროვნული ინსტიტუტი ხელი მოაწერა სეტანხმებას qveynis ბიორესურსების გამოკვლევის შესახებ ერთ-ერთ ფარმაცეუტულ კომპანიასთან, რათა მიიღოს სახსრები და ხელი იმ შემთხვევაში, რომ ებსაც ეს კომპანია მიიღოს გამოკვლევის ბიოლოგიური მასალის გამოყენებით კომერციული მიზნით.

_ ანდების პატივს ვცემთ (კოლუმბია, ეკვადორი, პერუ, ბოლივია და ვენესუელა) მიიღეს კანონები და შემოსავლები genetikuri resursebis ხელმისაღვდომების მარეგულირების მექანიზმები. ამ qveynebis ბიორესურსების მკვლევარებმა უნდა დაიკვან გარკვეული პირობები, კერძოდ სეგროვებულ გენეტიკურ მასალის ნიმუშების წარუდგინონ სპეციალურ უფლებამოსილი ორგანიზაციას, ერთ-ერთ ეროვნული ინსტიტუტები genetikuri resursebis კვლევის, წარუდგინონ გამოკვლევათა სედეგები შესაბამისი კომპეტენტურ ორგანოებს, ხელი შეუწყონ ინსტიტუციურ გაზიარებას, გაუყონ კონკრეტული ფინანსური ან სხვა სახის მოგება.

კონვენციის მონაწილე მხარეთა გარკვეულ ნაწილში მსგავსი მექანიზმები შემოსავლის პროცესში, ხოლო qveynebis უმეტესი ნაწილის კანონმდებლობის კონვენციის ეს მოთხოვნა არ არის ინტეგრირებული და შესაბამისად არ რეგულირდება. qveynebis ამ რიცხვს მიეკუთვნება საკუთარ თავს.

რა პრობლემას უწყობს qveyanasi შესაბამისი ეროვნული კანონმდებლობის არ არსებობა და ასევე სემთხვევაში როგორ რეგულირდება genetikuri resursebis მისაღობის და მომხმარებელს ვყენებს სრის ურთერთობა?

კიდევ ერთხელ ხაზგასმელია, რომ დრეველი პერიოდში მუშაობის კომპანიები და სამეცნიერო წრეების წარმომადგენლები ორიენტირებული არიან განვითარებადი qveynebisaken e.w. `axali- genetikuri resursebis არმოსაწენად, რომელიც დრეველი არ ყოფილა მისაღვდომი განვითარებული qveynebisatvis. xსირად, შესაბამისი კანონმდებლობის არ არსებობის გამო, ეს `axali- genetikuri რესურსი პირდაპირ მოიპოვება ბუნებიდან, ყოველგვარი `ურთერთსეტანხმების პირობებისა- და `winaswar dasabuTebul i Tanxmobil- გარეშე. შესაბამისად ვერ ხორციელდება ტრადიციული ცოდნის/პრაქტიკისა და მკვიდრი/ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესების დაცვა და ასევე არ ხდება genetikuri resursebis გამოყენებით მიღებული სარგებლის Tanabar da samarti ian safuzvel ze ganawil eba. არსანისნავია, რომ განვითარებული და განვითარებადი ვყენებს სრის მოქმედი e.w. `Suamvlebi- ერთული არიან genetikuri resursebis მოპოვებასა და ანალიზში. ეს `Suamvlebi- შეიქმნა იყვნენ სამეცნიერო უწყებები, უნივერსიტეტები, ბოტანიკური ბაზები ან მუზეუმები. მაგალითად, სესაზილა, რომ ცრდილოეთის ფარმაცეუტულ კომპანიას გაუფორმოს კონტრაქტი უნივერსიტეტს, რომელიც თავის მხრივ უფორმებს კონტრაქტს განვითარებადი qveynis სამეცნიერო ორგანიზაციებს genetikuri რესურსის მოპოვების მიზნით. ეს არწერილი მაგალითი არის ამ სფეროში მოქმედ და დაუწყებელი ურთერთობის სრის,



urTierTobis da mimarTvis yvel aze civilizebul i gza. magram nebismier SemTxvevaSi, erovnul i kanonmdebl obis ar arsebobisas mimwodebel i qveyana ver iyenebs biomraval ferovnebis konvenciiT miniWebul Sesazl ebl obebs.

Ukanasknel wl ebSi arsebiTad Seicval a samkurnal o mcenareebis areal ebi da populaciaTa ricxovneba, rac ZiriTadad ganpirobebul ia Semdegi mizezebiT:

— areal ebis aTVi sebi T sameurneo mi znebi saTVi s;
— saZovrebis gadaWar bebul i eqspl uatacia, rac iwvevs bal axovani safaris Semadgenl obis cvl il ebebs;
— eroziul i procesebi;

— samkurnal o mcenareTa ukontrol o mopoveba.

1982 wel s gamocemul saqarTvel os wiTel wignSi Setanilia zogierTi samkurnal o mcenare, romel Tac daemuqraT gadaSenebis safrTxe an gadaSendnen swored zemOT aRniSnul i mizezebis gamo. magal iTad, mrgval i wamali (Gymnospermum smirnowii), kavkasiuri dioskorea (Dioskorea caucasica), oqrosferi bongardia (Bongardia chrysogonum), qarTuli kowaxuri (Berberis iberica), gl erZi (Astragalus caucasica), mrgval foTola drozera (Drosera rotundifolia), zRvis srosani (Pancratium maritimum). (ix. danarTi 1).

aRsani Snavia, rom `wiTel wignSi- Setanili samkurnal o mcenareebidan dacvis garkveuli RonisZiebi gatarebul ia mxol od zogierTi maTganis mimarT. aucil ebel ia, rom botanikurma baRebma yuradReba miacqion saqarTvel os floris samkurnal o mcenareebis, gansakuTrebiT endemur, iSviaT da gadaSenebis piras myof saxeobebs.

samecniero wreebis warmomadgenel Ta azrit, arsebul i real obidan gamomdinare `wiTel wignSi- Setanil samkurnal o mcenareTaraodenoba raodenoba mniSvnel ovnad unda gaizardos. qarTvel i botanikosebis mier SemuSavebul nusxaSi iSviaTi da Sencir ebad i saxeobebsis kategoria aqVT miniWebul i da Sesabamisad gansazRvrul ni arian `wiTel nusxaSi- Sesatanad Semdegi mniSvnel ovani samkurnal o mcenareebi: katabal axa (Valeriana officinalis), kavkasiis daTvis kenkra (Arctostaphylos caucasicus), kavkasiis circeli (Sorbus caucasica), kavkasiuri Smaga (Atropa caucasica), ZirtkbiLa (Glycyrrhiza glabra).

gansakuTrebul i safrTxe emuqrebaT dekoratiul mcenareebis, rac kidev ufro aZl ierebs maT eqspl uatacias. es gansakuTrebiT Seexeba adreuli gazafxuli floris warmomadgenl ebs. magal iTad: yoCivarda (Cyclamen vernum), xarisZira (Helleborus caucasicus).

aRsani Snavia, rom ukanasknel i wl ebis manZil ze faqtiurad ar momxdara vel uri samkurnal o mcenareebis areal ebisa da populaciebis mdgomareobis aRwera-Sefaseba, maTi maragebis gansazRvra, rac iwvevs resursis aramdgrad gamoyenebas. aucil ebel ia samkurnal o mcenareTA (pirvel rigSi endemuri, iSviaTi, agreTve im saxeobebsa, roml ebiC intensiurad moipovebian) statusis gansazRvra IUCN-is kategoriebis mixedvit da saxeobaTa identificireba wiTel nusxaSi Sesatanad.

arsebul i sakanonmdebl o bazis mixedvit vel uri floris saxeobebsis bunebidan amoRebis sanebarTvo dokumentebs gascemen saqarTvel os garemosa da bunebrivi resursebis dacvis saminstro da satyeo meurneobis saxel mwifo departamenti. Tumca arasrul yofili sakanonmdebl o bazisa da Sesabamisad kontrol is meqanizmis umoqmedobis gamo am resursis bunebidan amoReba xSir SemTxvevaSi xorciel deba saTanado sanebarTvo dokumentebis mopovebis gareSe. kerZod, vel ur samkurnal o mcenareebis uSual od moipovebs ZiriTadad adgil obrivi mosaxl eoba:

1. bazarze real izebis mizniT;
2. `mwvane aftiaqebSi- Casabarebl ad;
3. damazadebl ebisagan konkretul saxeobaze spontanurad gaCenil i moTxovnis mixedvit, rac SeiZleba iyos am saxeobis unebartvod masiuri mopovebis mizezi, resursis maragis winaswari Sefasebis gareSe.

aseTi praqtikis arsebobas adastureben adgil obrivi mosaxl eoba da Tavad mwarmoebl ebi. interviuebSi miuTitebden Semdegi samkurnal o mcenareebis unebartvo da masiur damzadebaze: kul muxo (kaxetis regionSi), endros Zirebi (samcxje-avaxetis regioni), kuneli (alWaris regioni), ukvdava (nego) adigenis raionSi.

janmrTel obis dacvis saministros mier vel ur samkurnal o mcenareuli nedleulis eqsportze gacemul i nebartvebi ar Seesabameba garemosa da bunebrivi resursebis saministros mier gacemul licenzi ebs aramerqniTi resursebis bunebidan amoRebis Taobaze, rac mkafiod miuTitebs samkurnal o mcenareuli resursebis bunebidan amoRebis kontrol is meqanizmis gaZl ierebasa da saTanado samTavrobo uwyebes Soris koordinaciis gaZl ierebis aucil ebl obaze.

saqarTvel oSi samkurnal o saSubl ebebs registraciis wesis damtkicebis SesaxebsaqarTvel os sromis, janmrTel obisa da social uri dacvis ministris brZanebis Tanaxmad saqarTvel os teritoriaze samkurnal o saSubl ebebs warmoeba-real izacia nebadarTulia mxol od jandacvis saministroSi registraciis Semdeg. registraciis Taobaze masal ebSi asaxul i unda iyos Tu romel i samkurnal o mcenaris bazaze mazaddeba esa Tu is samkurnal o saSubl eba.

tradiciul i medicinis centris informaciit saqarTvel oSi registrirebul ia ramdenime aTeul i sawarmo, roml ebSic mimoiqceva aTeul tonobit rogorc adgil obrivi, ise importirebul i nedleuli. Tumca janmrTel obis dacvis saministros ar gaaCnia zusti

monacemebi adgil obrivi farmwarmeobis mier gamoyenebuli vel uri samkurnal o mcenareebis saxeobebisa da maTi raodenobebis Sesaxeb. ufro metic, aris aseT sawarmoebSi samkurnal o mcenareTa axl o monaTesave saxeobebis gadamuSavebis SemTxvevi.

magaliTad, saqarTvel oSi gavrcel ebulia Achilea-s gvaris ramdenime saxeoba, maTgan mxol od erTs Achilea milifolium-s aqvs samkurnal o Tvisebebi, Tumca xdeba sxva saxeobebis clamzadebac da Semdeg real izacia.

Jandacvis saminstros monacemebiT, amJamad saqarTvel oSi registrirebuli tradiciuli medicinis saSual ebaTa udiyesi nawili importirebulia. arsebobs, agreTve, mosazreba imis Sesaxeb, rom amJamad saqarTvel odan ar unda xdebodes samkurnal o mcenareuli nedl eulis met-naklebad mniSvel ovani raodenobebiT eqsporti, radgan erTis mxriv igi ver uwevs konkurencias im mimwodebl ebs, rolemac ukve daimkvidres adgili saerTaSoriso bazarze, meore mxriv saqarTvel oSi gavrcel ebuli samkurnal o mcenareTaAzogierTi saxeoba ar aris Setanili ucxour farmakopeebSi, Tumca maTi farmakoqimiuri maxasiaTebebi maRalia. amitom maT ar icnobs saerTaSoriso bazari da Sesabamisad maTze ar aris moTxovna. magram dasavl eTTan kavSiRebis gaZl ierebis kval dakval maTze Sesazl ebelia gaCndes moTxovna.

saqarTvel os sabaJo kodeqsis 153-e muxlis Tanaxmad sabaJo organoebi saqonlis kodirebisa da kl asifikaciisaTvis iyeneben sagareo ekonomikuri saqmianobis sasaqonli nomenklatura da konkretul saqonels akuTvneben sagareo ekonomikuri saqmianobis sasaqonli nomenklaturaSi aRniSnul pozicias. im mcenareebis, maT nawilebs, Teslebsa da nayofebs, romlebic gamoyenebian parfiumeruli, farmaceutuli an analogiuri miznebiT, inseqticidebad da fungiciebad eniWebat sasaqonli pozicia 1211 90. sabaJos monacemebiT aRniSnuli sasaqonli poziciiT saqarTvel odan eqsportirebuli iqna:

1997 weli - 115 396kg;

1998 weli - 281 007kg

1999 weli 55 124 kg

2000 weli 71 210 kg

2001 wl is seqtembris CaTvl iT - 123 265 kg.

ZiriTadad xdeba evkaliptis foTlebis da aloes eqsporti. registrirebulia, agreTve, ukvdavas, krazanasa da TeTryvavilas eqsporti, ZiriTadad ruseTSi, ukrainaSi, agreTve, germaniasa da TurqTSi. magram saxel mwi fo sabaJo departamentis statistikis sammarTvel oSi eqsportirebuli resursi aRricxulia miniWebuli sasaqonli poziciisa da wonis mixedvit, rac mniSvel ovnad arTul ebs qveynidan eqsportirebuli samkurnal o mcenareebis identifierebas saxeobebisa da raodenobebis mixedvit. am informacii mopoveba Sesazl ebelia mxol od saxel mwi fo sabaJo departamentis im regionul sabaJoebis saarqivo masal ebidan, sadac moxda eqsportirebuli saqonlis pirveli adiregistracia.

sruliad urTierTSeusabamoajandacvis saminstrosa da sabaJos monacemebi yovel wli urad saqarTvel odan eqsportirebuli samkurnal o mcenareuli nedl eulis Sesaxeb. magaliTad jandacvis saminstros monacemebiT:

1997 weli - 137 220 kg,

1998 weli - 19 470 kg,

1999 weli - 35 442 kg,

2000 weli - 35 300 kg,

2001 wl is seqtembris CaTvl iT - 1520 kg.

Jandacvis saminstros monacemebiT qveynidan ZiriTadad eqsportirdeba: evkaliptis foTli, askilis nayofis, pol-pola, aRiniSneba agreTve, ukvdavas, orkbilas, mindvris SviTas, krazanas, kunelis nayofis, SroSanisa da Tirkmlis Cais mniSvel ovani raodenobebiT eqsporti, ZiriTadad ruseTsa da ukrainaSi.

moqmedi kanonmdebl obiT, samkurnal o mcenareuli nedl eulis eqsportisaTvis aucilebelia, agreTve, fitosani taruli karantinis sertifikati, romel sac gascems soflis meurneobisa da sursatis saminstro. aRniSnuli saminstros fitosani taruli karantinis inspeqciis informaciiT, am samsaxuris mier arc gemula arc erTi sertifikati samkurnal o mcenareuli nedl eulis eqsportze. Tumca xSiria sazRvargarEtis samecniere dawesebul ebebisatvis samkurnal o mcenareebis nimusebis (ramdenime gramidan ramdenime kil ogr amande) gagzavnis SemTxvevi.

*

samkurnal o mcenareebis dacvis, sargebl obisa da eqsportis maregul irebeli erovnul i sakanonmdebl o bazis mimoxilvisa da Catarebuli kvlevis Sedegad SeiZleba identifierebuli iqnas Semdegi problemebi:

— specialuri kanonis ar arseboba, romelic uzrunvel yofda mcenareuli resursebis dacvasa da mdgrad gamoyenebas, qveynis Sida moxmarebisa da eqsportis kontrols, ris gamoc aRniSnuli sakiTxebis regulireba xdeba ramdenime kanoniTa da kanonqvemdebare normatiuli aqtiT;

— samkurnal o mcenareebis dacvis, sargebl obisa da eqsportis maregul irebeli sakanonmdebl o aqtebis urTierTSeusabamoba da TeTri l aqebi-;

— susti koordinacia samkurnal o mcenareebis bunebidan amoRebisa da sargebl obis maregul irebeli uwebebs Soris;

— samkurnal o mcenareebis bunebidan amoRebase, qveynis Sida moxmarebasa da eqsportze kontrolis susti meqanizmi;

— saxel mwi fo uwebebs Soris funqciaTa gadafarva da pasuxismgebl obebis dublikacia;

— moZvelebuli monacemTa baza samkurnal o mcenareebis populaciata mdgomareobis Sesaxeb, imis gamo rom ukanasknel wlebsi ar Catarebuli samkurnal o mcenareTa inventarizacia da ar Sefasebuli maTi maragebi.

daskvnebi da rekomendaciebi

rogorc zemoT aRniSnulidan Cans, vel uri samkurnal o mcenareTa dacvisa da sargebl obis sakanonmdebl o baza saWiroebs Semdgom ganviTarebas im saerTaSoriso garemosdacviTi konvenciebis moTxovnaTa gaTval iswinebiT, roml ebTanac SeerTebul ia saqarTvel o.

samkurnal o mcenareul i resursebis dacvis, sargebl obisa da eqsportis maregul irebel i erovnul i sakanonmdebl o bazis mimoxil vis Sedegad identificirebul ia Semdegi probl emebi:

_ special uri kanonis ar arseboba, romel ic uzrunvel yofda mcenareul i resursebis dacvasa da mdgrad gamoyenebas, qveynis Sida moxmarebisa da eqsportis kontrol s, ris gamoc aRniSnul i sakiTxebis regul ireba xdeba ramdenime kanoniTa da kanonqvemdebare normatiul i aqtiT, roml ebic rig SemTxvevebSi arian urTierTSeusabamo, ris gamoc dauregul irebel ia mTel i rigi sakiTxebi.

_ susti koordinacia mcenareebis bunebidan amoRebisa da sargebl obis maregul irebel uwyebes Soris;

_ mcenareebis bunebidan amoRebaze, qveynis Sida moxmarebasa da eqsportze kontrol is susti meqanizmi;

_ saxel mwifo uwyebes Soris funqciaTa gadafarva da pasuxismgebl obebis dublikacia;

_ moZvel ebul i monacemTa baza samkurnal o mcenareebis popul aciaTa mdgomareobis Sesaxeb, imis gamo rom ukanasknel wl ebSi ar Catarebul a maTi inventarizacia da ar Sefasebul a maragebi.

aRniSnulidan gamomdinare aucil ebel ia:

saerTaSoriso konvenciebis moTxovnaTa gaTval iswinebiT sakanonmdebl o aqtebis paketis momzadeba (sakanonmdebl o initiativebi da cvl il ebebi arsebul normatiul aqtebSi) samkurnal o da sakvebad vargisi mcenareTa dacvisa da mdgradi sargebl obis uzrunvel sayofad;

kerZod, biomraval ferovnebis konvenciidan gamomdinare, erovnul i sakanonmdebl o baza unda iTval iswinebdes genetikur resursebis xel misawvdomobaze kontrol is meqanizmsa da maTgan miRebul i sargebl is samarTliani ganawil ebis Semdeg principebs:

~~1~~ biomraval ferovnebis dacvasa da mdgrad gamoyenebasTan dakavSirebul i mkvidri da adgil obrivi mosaxl eobis tradiciul i codnisa da praqtikis SenarCuneba da dacva. aseve am tradiciul i codnisa da praqtikis gamoyenebiT miRebul i sargebl is Tanabar/samarTliani safuZvel ze ganawil eba da am ukanasknel Si mkvidri da adgil obrivi mosaxl eobis interesebis gaTval iswineba;

~~2~~ genetikuri resursebis misawvdomobis erovnul i maregul irebel i principebi;

~~3~~ genetikuri resursebis mimwodebel da momxmarebel mxareebis/qveynebs Soris dasadebi e.w. `urTierTSeTanxnebis pirobemis- SemuSavebis meqanizmebi;

~~4~~ genetikuri resursebis miwodebis SemTxvevaSi e.w. `winaswar dasabuTebul i Tanxmobis-procedura;

~~5~~ genetikuri resursebis gamoyenebiT miRebul i sargebl is (finansuri, teqnologiების gadacema, erTobl iv kvl evaSi monawil eoba da sxv.) Tanabar da samarTliani safuZvel ze ganawil ebis uzrunvel yofis meqanizmebi;

`movl iTi Wrebis Sesaxeb- debul ebaSi gaTval iswinebul i unda iqnas biomraval ferovnebis konvenciis l danarTiT gansazRvrul i mcenareTa kategoriebis dacvisa da maTi racional uri (mdgradi) gamoyenebis uzrunvel yofa.

aramerqnul i resursebiT sargebl obisaTvis sanebarTvo dokumentis gacemis sferoSi arsebul i sakanonmdebl o vakuumis aRmofxvra `saqarTvel oSi mcenareul i resursebiT (maT Soris xe-tyiT) sargebl obis licenziebis mopovebis wesisa da pirobemis Sesaxeb- saqarTvel os prezidentis 1997 wl is #64 brZanebul ebis `saqarTvel os tyis kodeqsTan- SesabamisobaSi moyvanis gziT.

`tyis merqniანი მცენარეების პროდუქტებისა და ხის მეორეხარისხოვანი მასალების დამზადების უსის შესახებ- და `სახელმწიფო ტყის ფონდის არამეყნული რესურსების სარგებლობის უსის შესახებ- დებულებების მიღება და ამ დებულებების შესაბამისად მოსაპოვებელი რესურსების უსაფრთხილო შესახებისა და კვტის დადგენის დეტალური პროცედურებისა და სანებარტვო დოკუმენტების გაცემის უსაფრთხოების განსაზრვრა, მცენარეული რესურსების მდგრადი სარგებლობის უსრუნველყოფად.

ტყის მერყნიანი მცენარეების პროდუქტებისა და არამეყნული რესურსების სარგებლობის მარეგულირების ნორმატიული აქტებისა და `გარემოსდაცვითი ნებარტვების შესახებ- საყარტველ ოს კანონის ურტყერტსესაბამისობაში მოყვანა.

მცენარეული ნედლეულის ექსპორტის მარეგულირების საკანონმდებლო ნორმატიული აქტების ურტყერტსესაბამისობაში მოყვანა და მატში შესაბამისი სანებარტვო დოკუმენტების გაცემის აუცილებელი პირობად მცენარეული რესურსის მოპოვების ლეგალურობის დამადასტურებელი დოკუმენტის ურდგენის მიღება.

2. სამკურნალო მცენარეული რესურსების მარტვასთან დაკავსირებულ უყვებებს სორის კოორდინაციის გაწევა;

3. სამკურნალო მცენარეების ინვენარიზაცია; რესურსების მარაგის შესახება; ენდემური, ინტენსიურად მოპოვებადი, ისევე როგორც სახეობების შესახება IUCN-ის კრიტერიუმების მიხედვით; სახეობათა იდენტიფიცირება `უიტელ ნუსხაში- შესატანად.

4. სამკურნალო ex-situ კონსერვაციის (ბოტანიკური ბაზების, ტესლების ბანკების, გეოფონდის რეზერვების) საკითხების დარეგულირება სათანადო ნორმატიული აქტების და ex-situ რონისზეების განხორციელების უსაფრთხოების უსაფრთხოების განსაზრვრა.

danarTi 1.

saqarTvel os wiTel wignSi Setanil i samkurnal o mcenareebi

1. *Althaea officinalis* L. samkurnal o tuxti
2. *Astragalus caucasicus* Pall. gl erZi
3. *Amygdalus georgica* Desf. nuSi
4. *Berberis iberica* Stev. et Fisch. qarTul i kowaxuri
5. *Bongardia chrysogonum* (L.) Boiss oqrosferi bongardia
6. *Buxus colchica* Pojark. bza
7. *Crataegus pontica* C. Koch yambro
8. *Cyclamen ponticum* (Albov) kol xuri yoCivarda
9. *Dioscorea caucasica* Lipsky kavkasiis dioskorea
10. *Drosera rotundifolia* L. mrgval foTol a drozera
11. *Erythronium caucasicum* Woronow kavkasiis kabaWrel a
12. *Gymnospermium Smirnowii* (Trautv.) Takht. mrgval i wamal i
13. *Hippophae rhamnoides* L. qacvi
14. *Nuphar luteum* (L.) Smith yviTel i dumfara
15. *Panocratium maritimum* L. zRvis SroSani
16. *Pistacia mutica* Fisch. et Mey. kevis xe
17. *Salvia Garedji* Troitzk garej ul i sal bi.

danarTi 2.

sankurnal o mcenareebi, roml ebzec aris regul arul i moTxovna
(samTavrobo uwyebebisa da kerZo seqtoris informaciis mixedvit)

1. Valeriana officinalis L. katabal axa
2. Althaea officinalis L.sankurnal o tuxti
3. Leonurus quinquelobatus Gilib.Savbal axa
4. Senecio rhombifolius (Willd.) Sch. Bip. (S. platyphyllus DC.) xarisSubl a
5. Hypericum perforatum L. krazana
6. Cyclamen vernum Sweet. yoCivarda
- 7.Convallaria transcaucasica Ytkin. SroSana
- 8.Vinca herbacea Waldst. et Kit. gvel is suro
- 9.Humulus lupulus L. svia
- 10.Bidens tripartita L. orkbi l a
- 11.Frangula alnus Mill. xeWrel i
- 12.Helichrysum armenium (Tisch. et Mey.) DC. nego (ukvdava)
13. Glycyrrhiza glabra L. Zirtkbi l a
14. Acorus calamus L. koTxoj i
15. Inula helenium L.kul muxo
16. Helleborus caucasicus A. Br. xarisZira
- 17.Orchys mascula L.gugul iskaba anu j advari
18. Achillea millefolium farsmanduki
19. Atropa caucasica Smaga
20. Cichorium intubus vardkaWaWa
21. Equisetum arvense Svi ta
22. Origanum vulgare TavSava
23. Plantago major mraVal ZarRva
24. Pyrethium vulgare asfurcel a
25. Tussilago farfara viristerfa
26. Urtica dioica j inWari
27. Polygonum aviculare matitel a
28. Crataegus kunel i
29. Arctium lappa L. orovandi
30. Chelidonium majus L. qristesisxl a